

عنوان: سنجش مهمترین عوامل موثر بر وحدت و انسجام اسلامی

پژوهشگران :

1- حسن رضا یوسفوند عضو هیأت علمی جامعه شناسی دانشگاه پیام نور

2- اکرم حمیدیان عضو هیأت علمی جامعه شناسی دانشگاه پیام نور

چکیده

امروزه با توجه به دغدغه ها و چالش های ملی و فرا ملی پیش روی کشورمان در سطح منطقه ای و بین المللی « انسجام اسلامی » در درون و در سطح ملی و بین امللی « از نیازهای راهبردی و استراتژیک جمهوری اسلامی ایران محسوب می شود.

در این وضعیت ضروری می نماید که گروههای قومی و مذهبی با هوشیاری و با حفظ انسجام و اتحاد به دفع فتنه ها پردازند. در کشور مسلمان ایران نیز لازم است افراد در عین انسجام دینی، اتحاد ملی خویش را نیز حفظ نمایند.

در این راستا و به منظور بررسی جامعه شناختی وحدت اسلامی، تحقیق حاضر به شیوه پیمایشی و نمونه گیری تصادفی ساده در شهر اصفهان اجرا گردید. متغیرهای مستقل قومیتها و فرقه های مذهبی مختلف و متغیر وابسته اصلی تحقیق و متغیر انسجام اسلامی می باشد. نتایج تحقیق نشان می دهد که بین مولفه های اشتراکات امت اسلامی با انسجام و اتحاد ملی رابطه و همبستگی قوی وجود دارد.

1- مقدمه

اهمیت انسجام، وفاق و اتحاد برای یک نظام اجتماعی را می توان به پارو زنان یک کشتی یا قایق بزرگ تشبیه و تشریح کرد. اگر پاروزنان همه درک کرده باشند که تنها راه نجات آنها حفظ کشتی از غرق شدن و کوشش در جهت رسیدن به هدف باشد و ناخدا نیز با تدبیر و جملات

عاقلاً، آنها را به پارو زدن هماهنگ و همزمان در یک مسیر وادارد، در آن صورت کشتی می تواند به هدف برسد.

در جامعه نیز نیروها و گروهها اگر در مسیر نفع جمعی عمل کنند، علاوه بر اینکه تک تک انسانها به هدف خود می رسند، جامعه نیز رو به تکاملی می رود. شرط این حرکت جمعی آنهاست که (به قول پارسونز) نفع فردی و نفع جمعی اعضا جامعه در یک مسیر و یک جهت قرار داشته باشد در غیر این صورت جامعه بیشتر بر ضد یکدیگر عمل خواهد نمود.

شاید در نگاه اول انسجام و اتحاد مترادف جلوه نمایند، اما با کمی دقت می توان دریافت که تفاوت های ظریفی بین این دو مفهوم وجود دارد. انسجام به هبستگی عناصر متفاوت در عین حفظ ویژگی های خاص خویش اشاره دارد و اتحاد به یکی شدن و هم رنگی. اینکه اتحاد را برای مقوله ملیت به کار رود متفاوت از کاربرد مفهوم انسجام برای امت است و اصولاً بین ملت و امت تفاوت های اساسی وجود دارد. هر چند در جهان امروز ملت های مجازی بدون سرزمین پدید آمده ولی به طور خاص هر ملتی دارای سرزمین جغرافیایی مشخص و دولت مشخص است، اما در مورد امت نمی توان این موارد را مشاهده نمود و عموماً امت فراتر از ملت و گاه شامل چند ملت و کشور است و به ایدئولوژی های فکری و فرهنگی متکی است.

2- طرح مسئله

با ایجاد اتحاد ملی در میان تمامی جناح ها و گروه های کشور به راحتی می توان بر تمامی توطئه های دشمنان نظام اسلامی خط بطلان کشید و همچنین با انسجام اسلامی و تعامل با سایر مسلمانان جهان به اتحاد یکپارچه و صفوفی به هم پیوسته رسید. اما آنچه که باید مد نظر مسئولین کشور اعم از دولت، مجلس و دستگاه قضائی قرار گیرد، چگونگی دستیابی و تحقق شعار نام گذاری امسال است. مجلس شورای اسلامی به عنوان مرجع قانون گذار و کمیسیون های تخصص آن به ویژه مرکز پژوهش های مجلس می توانند و باید با طرح، تدوین و تصویب برنامه ها و قوانین کارشناسی شده در تحقق شعار امسال، نقش موثری را ایفا کنند.

نام گذاری سال 86 تحت عنوان اتحاد ملی و انسجام اسلامی از سوی مقام معظم رهبری بی تردید نگاه استراتژیک ایشان به معضلات و چالش های فرا روی ایران و جهان اسلام حکایت

دارد. در شرایطی که جمهوری اسلامی ایران به عنوان عضوی از پیکره عظیم جهان اسلام در برابر جریان متلاطم جهان غرب قرار دارد و در حالی که بیداری و خیزش جهان اسلام قدرت های بزرگ را به تکاپو برای به انقیاد در آوردن هر چه بیشتر کشورهای اسلامی نموده است آسیب شناسی جبهه داخلی و رفع نقاط افتراقی جهان اسلام از اهمیت مضاعفی برخوردار می شود.

در واقع با توجه به دو اصل اساسی اتحاد ملی و انسجام اسلامی که در واقع می تواند در یکدیگر ادغام گردند و به عنوان اصلی واحد مورد بحث و بررسی قرار گیرد چنان اهمیت می یابد که مقام معظم رهبری در پیام نوروزی خود ضمن تشریح برنامه های دشمنان برای ضربه زدن به حرکت امت اسلامی در دوجبهه داخلی و خارجی تصریح کردند «ایجاد تفرقه و تضعیف وحدت ملی ایرانیان» و به وجود آوردن مشکلات اقتصادی برای متوقف کردن پیشرفت کشور دو روش عمده دشمنان برای مقابله با ملت ایران و نظام جمهوری اسلامی ایران می باشد. ایشان همچنین با یادآوری جنگ روانی و تلاشهای موزیانه دشمنان برای ایجاد اختلاف و تفرقه در میان ملت ایران و در جهان اسلام افزودند. دشمنان به بهانه واهی همچون قومیت، مذهب و گرایش های صنفی در صدد هستند وحدت کلمه ملت ایران را از بین ببرند و در جهان اسلام نیز اختلافات مذهبی را دامن بزنند و با به راه انداختن جنگ شیعه ئ سنی بین ملت ایران و جوامع اسلامی فاصله ایجاد کنند و با این تفاسیر در حقیقت می توان گفت که این نام گذاری بر اساس نیاز امروز کشور و جهان اسلام به کلیدهای اساسی برای ادامه بیداری و خیزش اسلامی می باشد.

3- اهمیت و ضرورت تحقیق

مقام معظم رهبری با نام گذاری سال 86 با عنوان «اتحاد ملی و انسجام اسلامی» گامی بلند برای تحقیق و ایجاد همگرایی ملی و وحدت اسلامی را در پیش روی گذاشت که در پاسخ به تداوم جریان سازه های غرب علیه کشورهای اسلامی صورت گرفت. این نام گذاری حاکی از دید حکیمانه ایشان بوده و در تداوم سال های گذشته و به خصوص سال گذشته که مزین به نام پیامبر (ص) گردیده بود با هدف ایجاد اتحاد ملی و وحدت اسلامی صورت گرفته است.

تحقق وحدت ملی در گرو عزمی جزم، اعتقادی استوار و حرکتی منسجم از سوی تمامی آحاد جامعه، بدون توجه به تفاوت های مذهبی، قومی، فرهنگی، و زبان می باشد، تا در پرتو آن بتوان بستر

تحقق سند چشم انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی را فراهم ساخت و ایران ایران اسلامی را به عنوان کشوری نمونه و برتر در منطقه و در میان کشورهای اسلامی تبدیل کرد.

می بایست فعالیتها به نحوی صورت پذیرد و هدایت شود که وحدت ملی در تمامی عرصه های، فرهنگی، سیاسی، علمی و اجتماعی شاهد بود. دانشگاهیان در این مهم نقش محوری بر عهده دارند و نخبگان دانشگاهها می توانند با تعامل بیشتر با دانشجویان، دانشگاه های دیگر و مراکز علمی، ایجاد روحیه اتحاد و وحدت علمی، به خصوص در حوزه علوم انسانی به عنوان وظیفه ای مهم قلمداد نمایند و با پیگیری مستمر و مداومتان ضمن عرضه تجربیات خود، از تجربیات نخبگان مراکز آموزش دیگر نیز بهره گرفته و بستر پیشرفت های علمی کشور را فراهم سازند و با تدوین تئوری و تبیین راهکارهای علمی اتحاد ملی و انسجام اسلامی و ارتباط راهبردی با نخبگان، صاحب نظران و اندیشمندان جهان اسلام مسیر تحقق شعار رهبر معظم انقلاب را هموار سازد.

تحقق تولید علم در جامعه در گرو وجود اتحاد ملی و علمی مراکز آموزشی و پژوهشی بوده و اگر بخواهیم به معنای واقعی جنبش نرم افزاری را در کشور شاهد و ناظر باشیم، راهی جز ایجاد همدلی و اتحاد علمی در سطح وسیع و در بین نخبگان جامعه نداریم.

اتحاد ملی و انسجام اسلامی یک شعار مقطعی نیست، بلکه سیاست بنیادی و اصولی نظام است و نیاز است تمام ارگانها، نهادها، اشخاص حقیقی، و حقوقی به ویژه مراکز علمی نخبگان حوزه و دانشگاهها در راستای تحقق مبانی اتحاد و انسجام اسلامی تلاش مضاعف نمایند.

می بایست پیش فرض ها، ملزومات و مفروضات اتحاد و انسجام اسلامی را به خوبی به تصویر کشید و سپس برای تحقق آن گام برداشت و باید گام های شایسته ای برای تحقق دو سویه اتحاد ملی و انسجام اسلامی برداشت. تاریخ مکرر این موضوع را که هرگاه وحدت و انسجامی بین آحاد مردم به وجود آمده پیروزی نیز همراه آن بوده است را به ثبت رسانده و چه در موضوع فرهنگی، چه اقتصادی، چه سیاسی، اجتماعی و علمی اگر وحدت حاکم باشد شاهد طعم خوش موفقیت نیز خواهیم بود و تنها با این رویکرد است که نه تنها سند چشم انداز بیست ساله زودتر از

موعد مقرر تحقق خواهد یافت بلکه علاوه بر منطقه در جهان نیز در نیم قرن آینده حرف اول علم را خواهد زد.

4- هدف تحقیق

هدف تحقیق حاضر بررسی دیدگاه مردم در مورد انسجام اسلامی و اتحاد ملی است و از آنجائیکه ما در یک کشور مسلمان زندگی می کنیم و همچنین محدودیتهای فضایی وجود دارد، لذا در این تحقیق متغیر انسجام اسلامی که فراتر از مرزهای جغرافیایی و در جهان بینی ها جای دارد به عنوان متغیر مستقل و متغیر اتحاد ملی که به کشور اشاره دارد به عنوان متغیر وابسته لحاظ شده اند. همچنین با توجه به اینکه عامل محل انسجام اسلامی وجود فرقه های مذهبی و عامل محل اتحاد ملی وجود قومیت های چند گانه است لذا در این تحقیق اثر این دو عامل نیز سنجش خواهد شد. بنابراین:

هدف اصلی تحقیق بررسی عوامل موثر بین انسجام اسلامی است.

ادبیات تحقیق

انسجام چیست؟

انسجام عبارت است از میزان کشش است که اعضا در مقابل گروه احساس مسئولیت کنند. بدون تردید گروههایی می شناسید که خیال می کنید افراد آنها از یکدیگر جدائی ناپذیرند. گاهی این عبارت در مورد زوج های عاشق و معشوق جفتهای دوستان یا گروهی از اشخاص، که همیشه با هم هستند به کار می رود. همچنین این اصطلاح در مورد برخی سازمانها گروههای رسمی نیز که تیم خوبی تشکیل میدهند و متحد هستند به کار می رود. این ویژگی گروههایی که در واقع با محکم بافته شدن آنها ارتباط پیدا می کند، انسجام نامیده می شود.

چه چیزی موجب می شود که گروه منسجم شود؟

گروه زمانی منسجم می شود که اعضا احساس کنند نسبت به یکدیگر کشش دارند. گروه دوستانی که یکدیگر را خیلی دوست دارند و متقابلاً برای یکدیگر ارزش قائل می شوند، به احتمال زیاد منسجم خواهد بود و این انسجام تا زمانی ادامه دارد که دیگر اعضا تصمیم بگیرد دوست تازه

خود را، که شخصیت او مورد پسند اعضا نیست، وارد گروه کند. این مزاحمت می تواند به انسجام گروه خلل وارد کند.

درجه انسجام به تشابه اهداف بین گروه و اعضا تشکیل دهنده آن نیز وابسته است. دنبال کردن هدف های مشترک به تنهایی می تواند، برای ایجاد انسجام، حتی در گروهی که افراد آن نسبت به یکدیگر کشش احساس نمی کنند، کافی باشد.

در وضعیت انسجام اعضای گروه بیشتر با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند و بیشتر در فعالیت های گروه شرکت می جویند. به علاوه به آنها بهترین وجه همکاری را دارند و بیشتر یکدیگر را تحت تاثیر قرار می دهند. در واقع سطح گروه انسجام مطلوب وجود دارد که بر حسب گروه تغییر می کند و بعد از آن اعضای گروه بیشترین وقت خود را به جای کار کردن، به درد و دل و هم دلی صرف می کنند. بدون تردید، جو گروه برای تولید حائز اهمیت است، اما احتمال دارد که در لحظه معین تعادل به هم بخورد.

مفهوم انسجام اسلامی

در هر نظام اجتماعی یک مسئله ای وجود دارد و آن انسجام اجتماعی است. جامعه از انسانها تشکیل می شود و انسانها با هم به وسیله عاملی پیوند می خورند که آن عامل باید مورد مطالعه قرار گیرد. پیدایش جامعه به این است که انسان فردی که تنازع بقای فردی دارد، تبدیل شود به واحدی از یک موجود زنده بزرگ تر به نام جامعه. همان طوری که سلول های بدن ما نسبت به ما واحدی هستند که تنازع بقای فردی ا» ها در سیستم یک موجود پریافته حل شده، همین حالت را افراد جامعه نسبت به جامعه پیدا کنند.

هر فرد برای بقای خویش در یک سیستم تنازع بقاء قرار دارد، یعنی غذا خوردن در روند تنازع بقاء است. خوابیدن، استراحت کردن تمام شئون که انجام می دهد، در رابطه با این است که می خواهد باقی بماند. اما فرد یک تنازع بقای دیگر هم دارد که تنازع بقای اجتماعی است. وجود جامعه بستگی به تنازع بقای بزرگ دارد که افراد جامعه تنازع بقایشان گره می خورد به تنازع بقای خود، نسبت به بقاء جامعه می شود و این امری طبیعی است.

اگر فرد به یک سلولی از جامعه تبدیل شد، به طور طبیعی این حال را پیدا می کند که اگر حیات جامعه اقتضاء کرده حیات خویش را به آن تقدیم می کند. جان می دهد تا جامعه بماند. اگر فرد در این گذشت و ایثار تردید نمود، هنوز عضو جامعه نشده است بلوغ اجتماعی یعنی اینکه انسان احساس عضویت در جامعه کند و معنی عضویت در جامعه معینی فدایی شدن و بدون بقای جامعه، خود را نتواند قبول کند و اصلاً قبول نکند، یعنی یک فرد برسد به جایی که حیات خودش را به راحتی سپر بقای جامعه کند.

همان گونه یه یک میلیون سلول در هنگامه خطر برای جان فرد، فدای بودن وی می شوند.

مفهوم انسجام اسلامی

اگر سخن از انسجام اسلامی می شود به این معناست که ملت‌های منطقه اسلامی می بایست پیوندهای خود را چنان محکم و استوار کنند که راه نفوذ دشمن بسته شود اگر شخصی با شخص دیگر در اندیشه و تفکر مشترک شد گفته می شود که آنها را و انظار آن دو با یکدیگر منسجم است هر چند تفاوت‌های نامحسوسی نیز دیده می شود، این تفاوتها در آن حد و اندازه نیست که بتواند دوگانگی میان آن را بنمایاند. گونه ای که از یگانگی در میان دو چیز منسجم یافت می شود به گونه ای که جدایی میان آن دو کاری سخت و دشوار و غیر ممکن است. ملت های اسلامی می بایست برای رسیدن به انسجام تلاش کنند. این وظیفه ای است که دین اسلام و قرآن برگردن ایشان نهاده است. با آن که روشها و فرهنگ های هر ملتی در یک سرزمین و کشور با سرزمین و کشور دیگر متفاوت است ولی به جهت مشترکات کلان فرهنگی و هدفی می توانند و باید از انسجام برخوردار باشند. امت اسلامی که ترکیبی از ملت ها و نژادها و خرده فرهنگ ها و تجربیات متعدد و متنوع است. از انسجام و صبغه ای برخوردار هستند که آنان را با یکدیگر یگانه می سازد. این همان چیزی است که در قرآن از آن به صبغه الله و رنگ الهی یاد شده است.

تحکم و استوار کنند که راه انسجام در اسلام مایه پیوند جامعه اسلامی است و ایجاد انسجام اسلامی است. انسان فطرتاً خدا پرست است. فطرت الهی او را در مسیر تسلیم شدن در برابر حق به حرکت در می آورد و جامعه اسلامی با مایه بندگی خدا به وجود می آید، که در این مایه بندگی هم عدالت و هم مساوات وجود دارد و همین ارتباط با خدا عمیق ترین رابطه درونی انسان است.

خدا به عنوان مایه اجتماعی در جامعه اسلامی است، لا اله الا الله مایه وحدت می شود و ارتباط و با خدا موجب انسجام می گردد، و در نتیجه مردم به هم نزدیک می شدند و انسجام اسلامی شکل می پذیرد. براساس تعالیم اسلامی آن چه ما به آن فراخوانده شده ایم در انسجام اسلامی است.

مقام عظمای ولایت حضرت آیت الله العظمی خامنه ای فرمودند:

انسجام اسلامی یعنی ملت های مسلمان با هم همراه باشند، وقتی این همراهی، یکپارچگی و هم آهنگی به وجود آمد، افراد به جایی می رسند که حیات خود را سپر بالای بقای جامعه می کنند و تنازع بقای فردی در تنازع بقای اجتماعی حی می گردد و هیچ قدرتی قادر به شکستن این جامعه اسلامی نیست.

بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، حضرت امام خمینی قدس سره می فرمودند این معنا را باید هستند باید نصب العین خودتان قرار بدهید که ما تا با هم هستیم، مسلمین تا همین مسلمین جمعیت و پشتوانه بزرگ الهی، این ها اگر هم باشند، این ملت اگر با هم شد، هیچ قدرتی نمی تواند او را بشکند.

مقام معظم رهبری فرمودند: انسجام اسلامی در یک وجه، خود ناظر به هم دنیای اسلامی است باید با هم منسجم باشند، باید به یکدیگر کمک کنند، هم دولت های اسلامی و هم ملت های اسلامی در استفاده از ظرفیت های اسلامی اتحاد ملی و انسجام اسلامی باید بکوشند.

از نگاه قرآن

از نظر قرآن انسانها از یک نر و ماده آفریده شده اند (حجرات آیه 13) و مردمان امتی واحد و یگانه بوده اند (بقره آیه 213) و تمایز رنگ و زبان آنان نه نشانه امتیاز و نه نشانه برتری است بلکه نشان های قدرت الهی (روم، آیه 22) چند گونهی قبیله ای و طایفه ای راهی باری شناسایی بهتر و هماهنگی و همگرایی است. هر ملتی به جهات چندی پدیدار می گردد چنان که امت ها و شرایع نیز به جهات شرایط زمانی و روحیات و مقتضیات روحی و روانی انسان پدید آمده است (مائده آیه 48) بنابراین نمی توان با این مسایل به عنوان مسایل محوری می نگریست بلکه اموری عرضی هستند که شرایط خاص و مقتضیات خاص پدیدار می گردند. قرآن می گوید تا همه انسانها را

در نهایت یک جامعه جهان واحد گرد آورد و جهانی شدن به عنوان یک فرآیند طبیعی و جهانی سازی به عنوان یک برنامه پروژه اسلامی مورد تاکید و تایید قرآن و اسلام است. اسلام و قرآن از مردمان می خواهد که در نهایت با حفظ اصولی و اختلافات ملی و حتی شریعتی خود در یک اجتماع کلان و واحد انسانی جهانی گرد هم آیند و به اصول و ارزشهای مشترک توجه کنند. از این مردمان را به کلمه یگانگی می خواند (ال عمران، آیه 64) این بدان معناست که انسان می تواند و باید برای اصول مشترک و اهداف مشترک خود با هم منسجم و گردند. این انسجام هر چند از نظر نظری فراهم است و همه در پی توحید و آسایش و آرامش هستند ولی در مقام عمل عملیانی نشده است و انسجام خارجی نیافته و آثار آن ظاهر نشده است. قرآن در کنار برنامه های شریعتی به پیروان شرایع مختلف را بر گرد آمدن بر نقاط مشترک با یک دیگر فرا می خواند و بدین ترتیب بنیاد جامعه جهانی آرام و امن همراه با احترام متقابل به فرهنگ ها و ملیت ها را پی می ریزد و مجاز شمردن معامله و داد و ستد با ایشان (ممتحنه، آیه 8) و نهی از مجادله و درگیری های کلامی و یا اهانت به مقدسات و فرهنگ های ایشان را حرام دانستن (عنکبوت آیه 46) گام های اساسی اسلام و قرآن برای ایجاد جامعه جهانی انسانی است. برای رسیدن به این مقام و هدف اسلامی می بایست نخست میان ملت های اسلامی این انسجام و هم رنگی پدیدار گردد و امت اسلامی با ملت های مختلف خود با یکدیگر منسجم شوند. از این رو برای رسیدن به انسجام اسلامی طرح و برنامه های مختلف و متنوع ارایه می دهد بسیاری از گزاره هایی قرآنی تبیین کننده عوامل انسجام اسلامی است، چنان که بسیاری از آموزه های دستوری قرآن نیز در این راستا قابل تحلیل و تبیین است. قرآن همه کسانی را که شهادتین را بر زبان جاری کرده و اسلام را با حقیقت جانشان پذیرفته باشند را مومن و مشمول حکم انسجام اسلامی می داند. یگانگی و انسجامی که در سایه وحدت عقیده و باور پدید می آید. قرآن بر اساس همین وحدت عقیده مومنان را برادران یکدیگر می خواند (حجرات آیه 10) و بر تعاون و همکاری و همیاری در پارسایی و فرهنگ دعوت می کند.

(مائده آیه 2) و آنان را شرافت امت واحد می ستاید این همه برای آن است که امت ترکیبی از امت ها و فرهنگ ها و اقوام مختلف است که در یک راه و روش و هدف مشترک گرد هم آمده اند و توانسته اند گروه بزرگی از مردمان را در یک مجموع گرد آورند .

نفوذ دشمن بسته شود این انسجام پیش از آن که به صورت تجسمی خودنمایی کند به شکل روحی و روانی تحقق می یابد . قرآن پیوند مومنان را پیوند دل هایی دانسته است که از استحکام و استواری خاصی برخوردار می باشد (انفال آیه 63) این موهبت الهی و معجزه ای خداوندی است که خداوند با تصرف در دل هایی مردمان مومن ایجاد کرده است ، زیرا نمی توان چنین انس جان و یگانگی را که رنگ خدایی دارد جز به معجزه ایجاد کرد . و از این روخطاب به پیامبرش می فرماید که اگر تمام گنج ها و ثروت هایی زمینی را انفاق می کردی نمی توانستی این انسجام و یگانگی و همرنگی را پدید آوری زیرا اینگونه با پول فراهم نمی آید (انفال آیه 63) همگرایی که ایجاد شد . همگرایی روحی و روانی است که به عنایت پروردگار ایجاد می شود و این در صورتی تحقق می یابد که ملت ها بر دین تأکید ورزند و اصول آن را مورد توجه قرار دهند (آل عمران آیه 103)

آثار انسجام اسلامی از نگاه قرآن

قرآن برای انسجام اسلامی آثار چندی را بر می شمارد که از مهمترین آنها می توان به همان هدف اصلی تشکیل خانواده کوچک و بزرگ (ملت) و ایجاد دولت اشاره کرد .

هدف از انسجام اسلامی در وهله نخست رسیدن به آرامش و آسایش است که قرآن نیز بر آن تأکید می ورزد (آل عمران آیه 103) چنان که بر چیده شدن زمینه سلطه بیگانگان استعمارگران از مهمترین اهداف وحدت و انسجام اسلامی شمرده شده است (قصص آیه 4) و قدرت و همینه مومنان را افزایش می دهد (انفال آیه 46) . این اهداف جز با تأکید بر عوامل ایجاد آن پدیدار نخواهد شد . از این رو بر مسلمانان است که بر اصول دین اسلام تأکید ورزند و به ریسمان الهی (قرآن و پیامبر) چنگ زنند و از آن دور نشوند . حقوقی برادری را رعایت کنند و عیب یک دیگر نجویند و در حق یک دیگر باطل نبرد امر به شایسته و معروف نمایند از کار زشت و ناهنجار پرهیز کرده و دیگران را نیز بازدارند (آل عمران آیه 104) . این دسته و عوامل دیگری را قرآن برای

رسیدن به انسجام اسلامی بیان کرده است که بدون آن ها نمی توان رنگ یک رنگی را دید و از امنیت و آرامش و آسایش برخوردار شد .

نقش حوزه عملیه در جهت رسیدن به انسجام اسلامی

حوزه عملیه باید به نخبگان موثر جهان اسلام ارتباط برقرار کند و حیات هایی را نزد آنان بفرستد . تا آنها را فعال کنند . از سوی دیگر حوزه علمیه باید با فعال کردن رهبران شیعی و آگاه کردن آنها از مسایل به سوی ایجاد انسجام اسلامی ، گام بردارد .

وظیفه دیگر حوزه علمیه شناسایی ، ارتباط و فعال کردن سازمان های مربوط در این زمینه است . این سازمان ها می توانند مانند سازمان کنفرانس اسلامی باشند که از نمایندگان دولت ها تشکیل شده است .

راهکارهای بلند مدت دیگری که پیش روی حوزه علمیه است ، شناسایی و ارتباط با مراکز عالی و فرهنگی در جهان اسلام به ویژه با دانشگاه ها و حوزه های علمیه اهل سنت است ، این کار می تواند نقش موثری در شناسایی معضلات جهان اسلام و بر طرف کردن آن داشته باشد .

- نقش تبلیغات طلاب حوزه در راستای وحدت ملی و انسجام اسلامی آموزش میل غائی و توانمندسازی طلاب در امر تبلیغ با توجه به این که اتحاد ملی و انسجام اسلامی یک هدف راهبردی و نیاز همیشگی ایران و جهان اسلام است . ، در درجه نخست باید مورد توجه باشد . در مرحله بعد ، تنوع بخشی به شیوه ها و ابزار تبلیغ باید در دستور کار قرار گیرد . به عنوان مثال شیوه سنتی تبلیغ که بهترین شیوه های تبلیغی است ، باید تقویت و نقاط ضعف آن بر طرف شود . از سوی دیگر براساس این سخن علامه شرف الدین (ره) : حوزه علمیه باید از ابزارهای جدید مانند ماهواره ، اینترنت ، وبلاگ و ابزارهای گوناگون تری در تبلیغ استفاده کند . این یک ضعف است که حوزه علمیه ، هیچ ایستگاه تلویزیون ، رادیویی و یا ماهواره ای برای فعالیت های تبلیغی خود ندارد .

تخصصی کردن تبلیغ از دیگر راهکارهای موجود در این راستاست در گذشته مبلغان به همه حوزه می پرداختند ، ولی اکنون برای سازماندهی بهتر باید مبلغان در رشته های خاص برای تبلیغ در

حوزه های خاص تربیت شوند ، به عنوان مثال از مبلغان که آموزش سیاسی و جامعه شناسی دیده اند ، استفاده شود .

یکی دیگر از اموری که در این راستا اهمیت فراوانی دارد ، شناخت جهان اسلام در ابعاد مختلف و توجه به مبلغان خارج از کشور است . به این معنا که باید کسانی را که رهبری نخبگان موثر در جهان اسلام را در دست دارند ، شناسایی و با برقراری ارتباط با آنها ، ضرورت ایجاد انسجام اسلامی را بر ایشان یادآور شد .

شاخص های ایجاد وفاق

تحقق اتحاد ملی و انسجام اسلامی با سه شاخص دین مداری ، وحدت عملی و مردم محور یا مکان پذیر است ، باید از اندیشه ناگفته و رویکردهای عملی با محوریت اتحاد ملی و انسجام اسلامی حرکت کرد ، حرکت در راهبرد اتحاد ملی به استفاده مطلوب از فرصت های زمینه های اتحاد اسلامی

الف- اخوت ایمانی و اسلامی

در عصر بعثت ، اسلام از مردمی آن چنان متفرق و در حال اختلاف و ستیز ، جبهه ای واحد و متشکل در برابر شرک ، کفر و نفاق پدید آورد و همین اتحاد و انسجام زیر پرچم توحید و رهبری رسول اکرم (ص) عامل مهم پیروزی و غلبه آنان بر تمامی دشمنان سرسخت و نیرومند اسلام گردید در موارد زیادی اخوت ایمانی به عنوان دلیلی بر اتحاد قلمداد شده و بر اساس آن به وحدت و همکاری و یاری رساندن به مومنان سفارش شده است .

ب - تقوا و فضیلت اخلاقی

هنگامی که افراد جامعه به کلمه توحید روی می آورد و دستورهای الهی را به کار ببندند ، تقوا و فضیلت های عالی در بین آنها رواج می یابد . با گسترش مکارم اخلاقی و فعال نیک در جامعه و احیای سنت های متکی بر ایمان و تقوا ، برترهای قومی و نژادی را نفی فرمود و مردم را به خدای واحد پدر و واحد (حضرت آدم) و برتری ناشی از تقوا توجه می آید مردم ، به درستی که پروردگار شما یک است و پدر شما یکی است گرامی ترین شما نزد خداوند با تقوا ترین شماست .

ج) حضور در اجتماعات سیاسی

بر اساس تعالیم دینی، اجرای فرایض دینی هر چه با اخلاص، در خلوت و دور از چشم مردم صورت گیرد، ارزش افزونتری دارد و در ارتقای معنوی انسان مومن تأثیر مهم تری دارد. با وجود این، اسلام دستور داد. نماز با جماعت برگزار شود و ثواب این نماز بیش از آن جهت که تصور می رود، از نماز فرادا بالاتر است، زیرا بر اثر حضور مسلمانان آنان از وضع یکدیگر با با خبر می شوند. دل هایشان به یکدیگر نزدیک می گردند. از همه مهمتر، عمومی تر و طولانی و متنوع تر، برنامه حج است که هدف شرکت کنندگان علاوه بر تمرین تزکیه درونی و آمادگی بیشتر برای تقوا و روی آوردن به فضیلت، در میعادگاه احمل توحید یعنی مسجد الحرام و اطراف خانه کعبه، رنگ توحید و وحدت و یگانگی اجتماعی به خود گیرند.

به اعتقاد استاد شهید مطهری، همان طور که پرچم های رمز اتحاد و یگانگی جمعیت ها و نشانه همبستگی آنهاست و بر پا بودن آن ها علامت حیات آنهاست. کعبه برای اسلام چنین است.

د) مسجد

مساجد علاوه بر آن که از صدر اسلام کانونی برای عبادت، ارتباط با خداوند و تلاوت قرآن بوده اند، مکان هایی برای به هم پیوستن نیروهای مسلمانان برای حرکت های دین و تبلیغی و سرکوب دشمنان و از بین بردن آفتهای توحید به شمار می رفته اند. امام خمینی چون ملت مبارز، رمز پیروزی را یافته است و با هوشیاری در یافته که «(ره) تأکید نمودند بسیج عمومی از سنگرهای الهی مساجد و منابر و محافل دینی گردید، لازم است این سنگرهای اسلامی را حفظ کنیم

و) امر به معروف و نهی از منکر

قرآن کریم همواره می خواهد به فهماند که باید از طریق دعوت به صلح و خوبی و امر به معروف و باز داشتن از زشتیها، وحدت جامعه پایدار بماند. اگر این استوانه اسلامی یعنی اصل فراخوان به خوبی و ارشاد و امر به معروف و نهی از منکر، فراموش شود و جامعه به گناه و خلاف روی آورد

و فضایل و مکارم از مردمانش رخت بریندد، اتحاد میان آنها زایل می گردد. نخستین و اساسی ترین اصل برای آمران به معروف و ناهیان از منکر این است که برای وحدت، اعتصام و انسجام جامعه بکوشند. وقتی جامعه از اتحاد و همبستگی برخوردار گشت، در پرتو آن بهتر به سوی فضیلت های خوب ها گام بر می دارد.

مبانی نظری :

نظریه های جامعه شناسی نظم و انسجام اجتماعی به طور کلی جامعه شناسی به عنوان یک رشته دارای دو مسأله اساسی است : یکی مسأله نظم که در منابع جامعه شناسی به مسأله هابزی معروف است ؛ دوم مسأله تغییر که به مسأله مارکسی معروف شده است. در مورد مسأل اول، سوال اساسی این است که چگونه نظم اجتماعی دوام می یابد و جنگ همه علیه همه در نمی گیرد؟ و نظم اجتماعی چگونه حفظ می شود؟ چگونه با همه کمیابی، نفاق، تضاد و غیره نظم اجتماعی حداقل به طور نسبی پایدار باقی می ماند؟ پارسونز را از پیشگامان معاصر جامعه شناسی نظم قلمداد کرد. در حقیقت مسأله اساسی نظریه تحلیل کنش پارسونز، مسأله نظم اجتماعی است.

از نظر پارسونز هر نظم اجتماعی بالقوه و بالفعل در معرض بمباران منافع متضاد کنشگران اجتماعی است. برای چنین مشکلی پارسونز در واکنش به نظریه های فایده گرایی نظم، پاسخ هنجاری ارائه می نماید.

از یک دیدگاه کلی، پارسونز چهار شکل کارکردی عام را برای هر نظام اجتماعی در هر سطحی مطرح می نماید. این چهار شکل کارکردی عبارت اند از :

1- مسأله انطباق با محیط

2- مسأله تحصیل هدف

3- مسأله انسجام

4- مسأله حفظ انگاره های فرهنگی

اما در معنای محدود کلمه مشکل اساسی نظم اجتماعی را عمدتاً در بعد انسجامی می بیند. او بسته اصلی مسأله نظم را در کم و کیف انسجام هنجاری می بیند که مبتنی بر اصول مشترک ارزشی در

جامعه است. به بیان دقیق تر، در وهله اول، حل مسأله نظم منوط است به تنظیم هنجاری روابط بین واحدها بر مبنای اصول مشترک ارزشی که از طریق نهادینه شدن اجتماعی و نهادینه شدن فرهنگی میسر می شود. او در وهله دوم، حل مشکل نظم را با تنظیم هنجاری درون واحدی از طریق درونی کردن فرهنگ ممکن می داند.

دومین جنبه از نظریات پارسونز را تشکیل می دهد «وحدت ساختی» دارد. نیاز به تعادل یا که به حل مشکل حفظ نظم کمک می کند. در نظر او نظام اجتماعی به گونه ای عمل می کند تأمین گردد و وحدت نظام اجتماعی حفظ شود. پارسونز می نویسد، کنش اجتماعی در قالب هنجارها و ارزشهای اجتماعی سازمان می یابد و هنجارهای اجتماعی کنش فرد را در جهت همنوایی نهایی نظام ارزشهای اجتماعی سوق می دهد. در نظریه پارسونز فرد در تحلیل نهایی همیشه طریقی را پیش می گیرد که خواست نظام اجتماعی در آن منظور شده است، یعنی انگیزه های فردی به طور آرمانی با ارزشهای اجتماعی موجود نظام اجتماعی انطباق می یابد و به همین دلیل نظام اجتماعی می تواند دوام یابد.

پارسونز راه حل اساسی نظم اجتماعی را در نظام فرهنگی و هنجاری جامعه جستجو می کند و روابط از نوع اجتماعی را مسئول نظم و انسجام اجتماعی می داند، روابطی که به تعبیری خاص گرا انتشاری (یعنی پیوندهای اظهاری قوی) هستند. دورکیم و پارسونز هر دو قائل به مفهوم نهادینه کردن در ارتباط با نظم اجتماعی می باشند.

-فرضیات تحقیق :

پس از ارایه مطالب فوق و بر اساس آنها و همچنین با توجه به ویژگیهای مردم کشور ایران که با وجود قومیت‌های مختلف ولی همگی مسلمان هستند (شیعه و یا سنی) و از آموزه های اسلامی در همه شئون اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کمک می گیرند می توان فرضیات اصلی زیر را مطرح نمود.

1- بین انسجام اسلامی و اتحاد ملی رابطه معنی داری وجود دارد.

2- بین وجود قومیت های مختلف و اتحاد ملی رابطه معنی داری وجود دارد.

3- بین وجود فرقه های مذهبی و اتحاد ملی رابطه معنی داری وجود دارد.

4- بین وجود قومیت های مختلف و انسجام اسلامی رابطه معنی داری وجود دارد.

5- بین وجود فرقه های مذهبی و انسجام اسلامی رابطه معنی داری وجود دارد.

روش تحقیق و ابزار گردآوری اطلاعات یکی از متداولترین و قابل اعتمادترین تکنیک های تحقیق در علوم اجتماعی، روش پیمایش است که امر گردآوری اطلاعات را در سطح وسیع، امکان پذیر می سازد. در تحقیقات توصیفی و نیز تحقیقاتی که از گستره جغرافیایی زیادی برخوردار باشد یا افراد جامعه آماری و نمونه آن زیاد باشند، معمولاً از این روش (پرسشنامه ای) استفاده می کند محدودیت زمانی در این تحقیق، رابطه انسجام اسلامی و اتحاد ملی در سطح خرد مورد مطالعه قرار می گیرد که در این صورت واحد تحلیل یا واحد مشاهده که در مورد آن اطلاعات جمع آوری می شود و سطح مشاهده که اطلاعات از آن منبع جمع آوری می شود، هر دو فرد می باشد

شاخصهای انسجام اسلامی :

مراسمهای سوگواری مذهبی

مراسمهای جشن مذهبی

اعتقاد به اصول دین اسلام

اعتقاد به نبوت پیامبر

اعتقاد به امامت دوازده امام

تقدس قرآن

ارتباط با پیروان سایر ادیان

داشتن سیاستهای دینی مشترک (اماکن مقدس و انتفاضه فلسطین)

روایی : بر اساس آلفای کرنباخ 178/ بود با به مقادیر بالای آلفا می توان گفت این پرسشنامه توانسته متغیرهای اتحاد ملی و انسجام اسلامی را بسنجد و نتایج آن در موقعیت های مشابه تکرار خواهد و قابلیت بالایی دارد.

اعتبار تحقیق: از نوع اعتبار صوری می باشد و در آن از نظر محققان هم استفاده شده است جمعه آماری این تحقیق ساکنین شهر اصفهان می باشد و شیوه نمونه گیری اتفاقی است.

نتایج تحقیق:

جدول شماره 2- توزیع فراوانی تاثیر جشنهای مذهبی در انسجام اسلامی

شدت گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
خیلی کم	7	4,4	4,4
کم	9	5,6	10,0
متوسط	12	7,5	17,5
زیاد	63	39,4	56,9
خیلی زیاد	69	43,1	100,0
جمع	160	100,0	

بر اساس اطلاعات جدول شماره 2-43 در صد (69 نفر) معتقدند برگزاری جشنهای مذهبی تاثیر مثبت خیلی زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 40 درصد (63 نفر) معتقدند که برگزاری این جشنها تاثیر زیادی در ایجاد انسجام اسلامی دارد. 8 درصد (12 نفر) نیز میزان این اثر

را متوسط ارزیابی نموده. 6 درصد (9 نفر) میزان اثر گذاری را کم و تنها 4 درصد (10 نفر) این اثر را خیلی کم دانسته اند.

جدول شماره 2- توزیع فراوانی تاثیر مراسم سوگواری در انسجام اسلامی

گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
خیلی کم	9	5.6	5.6
کم	8	5.0	10.6
متوسط	19	11.9	22.5
زیاد	59	36.9	59.4
خیلی زیاد	65	40.6	100.0
جمع	160	100.0	

بر اساس اطلاعات جدول شماره 2- در مجموع 160 نفر پاسخگو 41 درصد (65 نفر) معتقدند برگزاری مراسمهای سوگواری مذهبی تاثیر مثبت خیلی زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 37 درصد (59 نفر) معتقدند که برگزاری این سوگواریها تاثیر زیادی در ایجاد انسجام اسلامی دارد. 12 درصد (19 نفر) نیز میزان این اثر را متوسط ارزیابی نموده 5 درصد (8 نفر) میزان اثر گذاری مراسمهای سوگواری را کم و 6 درصد (9 نفر) این اثر را خیلی کم دانسته اند.

جدول شماره 3- توزیع فراوانی تاثیر اعتقاد به اصول دین اسلام در انسجام اسلامی

فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
خیلی کم	3	1.9	1.9
متوسط	32	20.0	21.9
زیاد	51	31.9	53.8
خیلی زیاد	74	46.3	100.0
مجموع	160	100.0	

بر اساس اطلاعات جدول شماره 3- در مجموع 160 نفر پاسخگو 46 درصد (74 نفر) معتقدند اعتقاد به اصول دین اسلام تاثیر مثبت خیلی زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 32 درصد (51 نفر) معتقدند که این اعتقاد تاثیر زیادی در انسجام اسلامی دارد. 20 درصد (32 نفر) میزان این اثر را متوسط ارزیابی نموده 2 درصد (3 نفر) میزان اثر گذاری اعتقاد به اصول دین اسلام را خیلی کم دانسته اند.

جدول شماره 4- توزیع فراوانی تاثیر اعتقاد امامت دوازده امام در انسجام اسلامی

گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
خیلی کم	5	3,1	3,1
متوسط	26	16,3	19,4
زیاد	59	36,9	56,3
خیلی زیاد	70	43,8	100,0
مجموع	160	100,0	

مطابق جدول شماره 4- در میان پاسخگویان 44 درصد (70 نفر) و معتقدند اعتقاد به امامت دوازده امام تاثیر مثبت خیلی زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 37 درصد (59 نفر) نیز معتقدند که این اعتقاد تاثیر زیادی در ایجاد انسجام اسلامی دارد. 16 درصد (26 نفر) نیز میزان این اثر را متوسط ارزیابی نموده 2 درصد (5 نفر) میزان اثر گذاری اعتقاد به امامت را خیلی کم دانسته اند.

جدول شماره 5- توزیع فراوانی تاثیر اعتقاد به نبوت پیامبر در انسجام اسلامی

گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
خیلی کم	3	1,9	1,9
متوسط	30	18,8	20,6
زیاد	52	32,5	53,1
خیلی زیاد	75	46,9	100
مجموع	160	100,0	

مطابق جدول شماره 5- در

میان پاسخگویان 47 درصد (75 نفر) معتقدند اعتقاد به نبوت پیامبر اسلام تاثیر مثبت خیلی زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 32 درصد (52 نفر) معتقدند که این اعتقاد تاثیر زیادی در ایجاد انسجام اسلامی دارد. 19 درصد (30 نفر) نیز میزان این اثر را متوسط ارزیابی نموده 2 درصد (3 نفر) میزان اثر گذاری اعتقاد به نبوت پیامبر اسلام را خیلی کم دانسته اند.

جدول شماره 6- توزیع فراوانی تاثیر تقدیس قرآن در انسجام اسلامی

گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
کم	9	5,6	5,6
متوسط	21	13,1	18,8
زیاد	43	26,9	45,6
خیلی زیاد	87	54,4	100,0
مجموع	160	100,0	

مطابق جدول شماره 6- در میان پاسخگویان 54 درصد (87 نفر) معتقدند تقدیس قرآن و احترام به آن تاثیر مثبت زیادی در افزایش انسجام اسلامی مردم ایران دارد. 27 درصد (43 نفر) نیز معتقدند که این تقدیس تاثیر زیادی در ایجاد انسجام اسلامی دارد. 13 درصد (21 نفر) نیز میزان این اثر را

متوسط ارزیابی نموده 6 درصد (9 نفر) میزان اثر گذاری تقدیس قرآن و احترام به آن را کم دانسته اند.

جدول شماره 7- توزیع فراوانی انسجام اسلامی

گویه	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
کم	37	23.1	23.1
متوسط	78	48.8	71.9
زیاد	45	28.1	100.0
مجموع	160	100.0	

در مورد متغیر انسجام اسلامی که ترکیبی از شاخص های مراسمات سوگواری جشن های مذهبی اعتقاد به اصول دین اسلام نبوت پیامبر اسلام امامت دوازده امام و تقدیس قرآن روابط باز با پیروان سایر ادیان برخوردارهای خصمانه سایر کشورها در قبال اماکن مذهبی مسلمانان و انتفاضه فلسطین می باشد. با توجه به جدول شماره 26- می توان گفت پاسخ گویان تاثیر مجموعه فوق در انسجام و همبستگی اسلامی را اینگونه ارزیابی نموده اند. به عقیده 28 درصد (45 نفر) آنها این مجموعه به میزان زیادی در انسجام و همبستگی اسلامی اثر گذار است. در مقابل 23 درصد (37 نفر) نیز این اثر را کم دانسته اند مابقی جمعیت یعنی 49 درصد (78 نفر) هم نظری میانه داشته اند

نتیجه گیری و پیشنهادات :

می توان گفت از بین متغیرهای فرقه های مذهبی قومیتها تحصیلات سن وضعیت تاهل درآمد جنس و شغل رابطه متغیرهای قومیتها سن وضعیت تاهل جنس و شغل با انسجام اسلامی به لحاظ آماری در سطح اطمینان 0/05 و در دو دامنه معنی دار بوده و تصادفی نیست و قابلیت تعمیم به جامعه آماری یعنی ساکنین اصفهان را دارد. در واقع در اینجا فرض یک تحقیق در مورد رابطه معنی دار بین قومیتها سن وضعیت تاهل جنس و شغل و انسجام اسلامی پذیرفته شده و فرض صفر تحقیق مبنی بر عدم رابطه بین این متغیرها رد شده است. همچنین در مورد میزان قدرت رابطه باید گفت رابطه متغیرهای زمینه ای وضعیت تاهل جنس و شغل نسبت به متغیر قومیت و سن از رابطه قویتری برخوردار هستند در مورد متغیر فرقه های مذهبی دیده می شود رابطه نسبتا ضعیفی وجود دارد و اگر احتمال معنی داری رابطه به سطح 90 درصد کاهش دهیم رابطه معنی داری را می توان مشاهده نمود. در مورد متغیرهای تحصیلات و درآمد بین این متغیرها و انسجام اسلامی رابطه معنی دار آماری وجود ندارد و فرض صفر مبنی بر عدم رابطه تایید شده است. به عبارتی رابطه مشاهده شده بین این متغیرها و متغیر وابسته از سر تصادف و اتفاقی بوده و قابلیت تعمیم به جامعه آماری ندارد داده های جدول نیز این امر را تایید می کند

-راهکارهای تحقق اتحاد ملی و انسجام اسلامی

برای رسیدن به اتحاد ملی و انسجام اسلامی، راهکارهای متعددی وجود دارد. شخصیت های زیادی در طول تاریخ ایران و جهان اسلام در جهت دستیابی به وحدت اسلامی کوشیده اند که از جمله آنها می توان به سید جمال الدین اسدآبادی و امام خمینی (ره) اشاره کرد.

کلیدی اساسی و «اتحاد ملی و انسجام اسلامی» حال با این مقدمه باید بیان داشت که شعار نقطه عطفی برای ادامه بیداری و خیزش اسلامی است در این پیام عظیم وحدت در درجه اول برای مسئولان نظام و فرهیختگان اعم از دانشگاه و حوزه، همچنین فقها و نخبگان و تمامی کسانی که به نوعی با تریبون ها و مجامع علمی و مراکز تبلیغی و فرهنگی سر و کار - دارند، تعهد آور است :

شعار محور سال 86 دارای دو بخش اساسی است : 1-اتحاد ملی 2-انسجام اسلامی.

در بخش اتحاد ملی ابتدا می بایست شناسایی عوامل همگرایی، موانع را نیز بر طرف کرد موانعی همچون عدم وجود تساهل و مدارا، نبود فرهنگ رقابت سالم به حزب گرایی و عدم توجه به منافع ملی، عدم مشارکت مسئولانه مردم در امور کشور، فرد گرایی منفی یعنی توجه منافع فردی همگی از عواملی هستند که بر روند مثبت وحدت ملی تأثیر گذار هستند. ایران اسلامی متعلق به همه ایرانیان است از همه قوم و هر نژاد و هر زبان و در سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی توجه به حفظ حرمت اقوام مختلف اصیل ایرانی و جلوگیری از ایجاد فتنه و اختلاف بین اقوام از جمله ضروریات حکومت اسلامی است. لذا کوشش در جهت نهادینه ساختن ارزش های عام و مشترک میان اقشار و خرده فرهنگ های مختلف، تمرکز زدایی از دولت و واگذاری امور به مردم در راستای مشارکت آنها در نهادهای برنامه ریزی و ... گسترش عدالت اجتماعی و ... راهکارهایی است که می توانند ما را و اما مسیر تحقق وحدت و اتحاد ملی یاری دهد.

در بخش دوم یعنی انسجام اسلامی، باید بیان داشت که با توجه به توطئه های پی در پی استکبار جهانی برای ایجاد اختلاف و تفرقه نژادی مذهبی و ملی بین کشورهای اسلامی، حساسیت ویژه ای پیدا می کند دشمنان اسلام زمانی می توانند بر «انسجام اسلامی» شعار دولت ها و ملت های مسلمان چیره شوند که دنیای اسلام به جای توجه به وجوه مشترک به سمت نقاط افتراق و اختلاف حرکت کند. لذا احترام به مشترکات از جمله عوامل تحقق اتحادها و انسجام اسلامی است. تفکر انسجام اسلامی باید در تمامی جهان اسلام رسوخ پیدا کند. تفکر انسجام اسلامی به این معنا که ملت های اسلامی با همه تنوع و اختلافات می توانند از الگوهای مشترک در راستای منافع مشترک بهره گیری کنند. یعنی این ملت ها، نژادها و خرده فرهنگ های اسلامی از صبغه ای برخوردارند که می توانند با یکدیگر متحد شوند و این همان چیزی است که در قرآن از آن به رنگ الهی تعبیر شده است. به نظر می رسد وجود دو محور از نظر تجربه تاریخی و جایگاه سیاسی برای ایجاد اتحاد ملی در کشورها اهمیت زیادی دارند.

یکی از این دو محور مسأله رهبری و ولایت فقیه است که از نظر تجربه تاریخی هر جا که نظام اسلامی ما با مشکل خطر ناکی رو به رو شده است. این رکن با تدبیر خود کشور را از خطر حفظ کرده است. محور دیگر قانون اساسی است که بر اساس فرموده رهبر فرزانه انقلاب اسلامی، قانون

اساسی جمهوری اسلامی ایران، میثاق ملی برای همه گروه ها، جناح ها، احزاب و حتی اقلیت های دینی در کشور ما است. بنابراین کسانی که در جمهوری اسلامی ایران زندگی می کنند. اگر بخواهند نظام اسلامی به اهداف والای خود برسند. باید بر اساس این دو محور اتحاد ملی را حفظ کنند. طبیعی است که با حفظ این دو رکن و حرکت بر اساس آن، اختلاف های فکری، سلیقه های، مذهبی و دیگر اختلاف ها مشکلی مهمترین وظیفه حوزه و نخبگان آن فراهم کردن زمینه تدوین منشور انسجام اسلامی است.

در این زمینه باید در مرحله نخست نخبگان را شناسایی کرد آنها را با ترفندهای دشمنان و عوامل ایجاد اختلاف در جهان اسلام و خارج از جهان اسلام آشنا کرد تا پیش نویس منشور انسجام اسلامی را برای بحث و تصویب نهایی آن تهیه کنند.

ارتباط با مراکز آموزش و پژوهش جهان اسلام، ایجاد دوره های کوتاه مدت تحصیلی در زمینه آشنایی با افکار و اندیشه های مذاهب مختلف و تأسیس مرکز مطالعات راهبردی جهان اسلام که وظیفه آن برگزاری نشست های علمی و استفاده از نخبگان حوزوی و دانشگاهی در راستای تدوین منشور و شناسایی زمینه های ایجاد انسجام اسلامی است از دیگر فعالیت های موثر در این زمینه است.

در دنیای امروز که سلطه غرب با زور مداری می خواهد حاکمیت خود را در جهان بگستراند، تأکید بر منافع ملی کشورهای اسلامی به خنثی کردن توطئه ها و ترفندهای مختلف دشمن، تأکید بر حاکمیت کشورهای مسلمان و تأکید بر وحدت میان مسلمانان مهمترین عوامل رسیدن به وحدت و انسجام ملی در دنیای اسلام است. در دین مبین اسلام یک سری مشترکات اعتقادی وضع شده است که اگر مسلمانان در سایر ملل اسلامی بر اساس این مشترکات حرکت کنند، همان طور که خداوند متعال در قرآن می فرماید به عنوان یک الگو برای جامعه جهان، برترین جایگاه را در میان ملت معاصر امت اسلامی بیابد.

تاریخ انقلاب اسلامی نتایج اتحاد را در صحنه های مختلف نشان داده و این امر در مواضع ما در خارج از کشور بسیار تاثیر گذاشته است. لذا همیشه در نوک حمله دشمنان ماهیت بحث وحدت قرار داشته و سعی کرده اند که آن را به تفرقه و جدایی در داخل تبدیل کنند. با توجه به توطئه

استکبار جهان برای ایجاد تفرقه نژادی - مذهبی و ملی بین کشورهای اسلامی «انسجام اسلامی» یک شعار کلیدی است و ما امروز در منطقه خاورمیانه به آن نیاز داریم. باید به این نکته واقف گردیم که دشمنان زمانی توانسته اند دولت بزرگ اسلامی را گسسته کنند که دنیای اسلام به جای توجه به وجه مشترک به سمت نقاط اختلاف پیش رفت. احترام به مشترکات یکدیگر از جمله دیگر عوامل در تحقق انسجام اسلامی و وحدت ملی خواهد بود. در همین زمینه به نظر می رسد که برای کاهش آسیب پذیری انسجام اسلامی باید به موارد زیر توجه داشت :

-انتقال منازعات و اختلافات از ظاهر به باطن و از منسک به لایه های عقیدتی و بینشی و گفتگوی عالمان نامیم.

-تاکید به مشترکات هر دو مذهب.

-توجه به ضرورت زمانی و مکانی وحدت بین فرق اسلامی.

-راهبردهای عملی برای تحقق انسجام اسلامی

*فلسطین یک اصل مشترک بین تمامی کشورهای اسلامی است و می تواند یکی از محورهای انسجام قرار گیرد.

*تلاش در جهت وحدت رسانه ای و تبلیغاتی جهان اسلام.

*بهره گیری شایسته از مراسم عبادت سیاسی حج.

*بهره گیری شایسته از مجامع و سازمان های اسلامی در راستای انسجام اسلامی هم چون سازمان کنفرانس اسلامی و ...

*توجه و تأکید بر مشترکات مذهبی و احترام به اندیشه های هر یک از مذاهب.

*ایجاد فضای گفتگو میان علمای فرق مختلف اسلامی با هدف تحقق انسجام اسلامی.

تعدادی از منابع

1. بیبی، ارل 1381 روشهای تحقق در علوم اجتماعی، ترجمه رضا فاضل، جلد اول، تهران، انتشارات سمت
2. بیکر، ترزال 1377 نحوه انجام تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ ناییبی، تهران، انتشارات روش
3. جمعی از محققین، عوامل ایجاد وفاق اجتماعی، موانع موجود و فرهنگ عمومی، شهر کرد 1377، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی چهار محال و بختیاری
4. چلبی، مسعود، 1375 جامعه شناسی نظم، تهران، نشرنی، چاپ اول 1375
5. حافظ نیا، محمد رضا 1385 مقدمه ای بر تحقیق در علوم انسانی، تهران، انتشارات سمت
6. دلاور، علی 1380 مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی، تهران انتشارات رشد
7. رفیع پور، فرامرز، 1376، توسعه و تضاد، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ پنجم، 1380
8. زبیرا، مارتین، نظریه های جامعه شناسی طرد شدگان اجتماعی، ترجمه سید حسن حسینی
9. سارو خانی، باقر 1375 روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، جلد اول، اصول و مبانی، تهران، چاپ سوم، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
10. ساعی، علی 1381 تحلیل آماری د علوم اجتماعی با نرم افزار، تهران 1381، چاپ سوم
11. سبزیان، علی اکبر، منشور اتحاد ملی و انسجام اسلامی
12. صدیقی، محمد، اتحاد ملی و انسجام اسلامی
13. قباد زاده، ناصر 1381، روایتی آسیب شناختی از گسست نظام و مردم، تهران، مرکز بررسی های استراتژیک
14. قمری، داریوش 1384، همبستگی ملی در ایران، تهران، موسسه مطالعات ملی
15. کورتز، نورمن آر 1374 مقدمه ای بر آمار در علوم اجتماعی - ترجمه حبیب الله تیموری، تهران، نشر نی

16. کیوی، ریمون 1373 روش تحقیق در علوم اجتماعی - ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران، چاپ چهارم - انتشارات فرهنگ معاصر
17. محسنی، منوچهر و صالحی، پرویز، 1382، بررسی پیوندها و نیروهای اجتماعی در ایران، تهران، انتشارات آرون
18. وحیدا، فریدون و نیازی محسن 1383، تاملی در مورد رابطه ساختار خانواده و مشارکت اجتماعی، نامه علوم اجتماعی، ش 22 شهریور 1383
19. ورسلی، پیتر، 1378، نظم اجتماعی در نظریه های جامعه شناسی، ترجمه سعید معیدفر، تهران، موسسه فرهنگی انتشاراتی تبیان